

PROGRESUL

Abonamentul:

Pe un an 8 cor., pe jumătate de an 4 cor.
Pentru România și străinătate anual 10 cor.

Foae socială-culturală.
Apare în fiecare Sîmbătă.

Redacția și Administrația Nr. 817.
Telefon Nr. 29.

Despre pomeni, praznice și alte datini păgubitoare la poporul nostru.

IV.

Din punct de vedere religios se vatămă toată credința creștină pe care trebuie să se bazeze datina pomenilor. Este oare faptă bună a sătura pe cel sătul, care după ce se scoală îndopat dela masă, mai pune și pecetul profanării elemozenei cu: „D-zeu să primiască!”? ... Ce să primiască? ... D-zeu nu primește decît milostenia făcută cu cei săraci. Indesarea celor bogăți nu e numai o nemilostenie, ci e chiar și păcat, și încă un păcat întreit, pentru că: a) săturînd pe celce are, se preterează și desconsideră celce n'are. b) se face risipă în averea ce ar trebui chivernisită și cruțată cu înțelepciune, și păcatul prădării se mai mărește încă, cînd celce însuși are lipsă de milostenie face „pomană” (risipă) cu alții, mai ales cu cei mai avuți decît el: c) se dă ocaziune la necumpăt în mîncări, la beții, la certe și la bătăi.

Tot asemenea de mari sînt și daunele materiale și economice ce se produc prin aceste datini nefirești. La cite-o „pomană” bietul țaran își risipește, cum am zis, și agoniseala trudită de pe jumătate de an. Șapoi, o Doamne, ce treabă e a sătura satul, ear tu să rabzi. Altul mai face și prostia că mergînd cu vasul la jidan după rachiu, și

neavînd bani să-l umple, „ia pe așteptat”. Așa acum, așa la praznic, la nuntă etc. ... pînă se trezește înglodat de nu se mai poate curturisi, pînă nu-î vine portăretul cu toba la ușa.

E nemaipomenit de scandaloasă credința poporului nostru, că el poate căștiga împărăția cerului prin beuturi alcoolice: ș'apoi să 'nchine, spre batjocura publică a religiunei, cu: „D-zeu să primiască!” Dar ce să primiască frate? Să primiască acest venin, această armă a diavolului cu care ispitește și omoară sufletele și trupurile omenești? ... Adevărată blasfemie! — Ce păcat comite și preotul care permite, fie și numai tăcînd, ca în sf. biserică, în casa Domnului, să se bea acest rachiu, cum se și întîmplă în multe locuri, cu ocaziunea parastaselor la botezuri cununii ș. a. ... Ce să mai zicem de preoții, cari uitîndu-și de sine și de oficiul lor sublim, închină și ei înșiși cu sticia în biserică? E ceva absolut necvalificabil!... Dar să revenim.

Paguba materială ce se produce la poporul nostru prin aceste datini nebunești e înspăimîntătoare. Să vedem. Intr'un sat mijlociu bănățenesc obvin spre pildă într'un an circa 30 botezuri, 20 nunți, 300 praznice și vre-o 40 înmormîntări. Cheltuelile zădarnice, ce se fac cu aceste prilejuri, le putem socoti: de fiecare nuntă (cu tot tîmbălăul ce se ține zile dearîndul, și la părinți și la cuscri) se zicem 100 cor., laolaltă 2000 cor., de fiecare praznic 50 cor., laolaltă 15.000

cor., de fiecare înmormîntare (comutate și pomenile dela 6 săptămîni, dela anul ... parastasele etc.) 100 cor. la olaltă 4000 cor. Unde mai sînt apoi și alte datini la cari asemenea se face risipă fără nicio socoteală? Dar calculate și numai spesele amintite de mine aici, ne dau teribila sumă de: 21.000 coroane. Ei să-mi spuneți acum, dacă poporul nostru dela sate ar întrebuița anual numai jumătate, sau chiar și numai a 3-a parte, din banii aceștia spre scopuri culturale și economice, unde am putea ajunge? oare fi-vom ș'atunci în coada altor neamuri? Judecați D-voastră! ...

Se impune deci preotului datoria, sub păcat de moarte, a reduce primaoară pomenile și toate celelalte datini nimicitoare de popor, la idea lor primitivă, la idea lor creștinească, pentru că acestea, pelîngă că ruinează total poporul în privința materială, mai sînt și niște păgînisme cari alterează, ba chiar împedecă dezvoltarea moralei și a religiozității în poporul nostru. Desine n'teles că la stîrpirea unor datini atît de afund înrădăcinate în poporul nostru, preotul să-și pună în practică toată prudenta pastorală. Deodată nu se poate face nimic (o știu din experiență). Și poatecă nici cei mai tineri dintre noi nu vom ajunge a vedea rodul muncii noastre desăvîrșit. E destul, însă, dacă trăgînd breazda, pregătim terenul pentru urmașii noștri. Și aceasta trebuie s'o facem, fraților preoți, fără nicio zăbavă, pentru că

FOILETON.

Alex. Mocsonyi.

6

— Amintiri. —

Înainte de a ajunge în casa Mocsonyestilor, eu însumi ca scriitor în cancelaria d-lui Dr. Emil Babeș, am fost chemat la bătrînul Babeș, unde am pachetat 9 lăzi mari, foarte mari, de cărți și le-am expediat pe seama bibliotecii dela Capolnaș. Ajuns apoi prefect la Capolnaș, împreună cu elevii mei și cu domnișoarele Mocsonyi, legam șorțul de servitor dinainte și despachetam cărțile din lăzi și le aranjam în bibliotecă.

Eugeniu Mocsonyi se ocupa cu idea, că în apropierea modernului palat dela Capolnaș, să zidiască, tot în același stil, un mic palat pentru bibliotecă, cu citeva chilii de locuit în juru-î, ca oamenii dornici de a studia istoria, să aile acolo un cuib cald al nizuințelor noastre culturale. Se mai ocupa și cu idea să aducă un compactor anume pentru această bibliotecă, ca în timpul cit va sta acela acolo, să profite și vre-o 2-3 copii din sat să învețe meseria de a lega cărți.

Moartea prea timpurie a acestui bărbat inimos a zădărnicit multeie lui planuri frumoase.

Mulți din generația de azi și de erî au cunoscut pe Alexandru Mocsonyi. Era om mai mult mărunt decît mare. Pașul lin și ușor; ținuta lui, la bătrînețe, puțin girbovită, capul puțin plecat înainte. Privirea acestui om a fost de o cumîn-

tenie uimitoare; ochii lui te-au cucerit dela prima privire. Părul des și cenușiu, tot cenușie și barba, care-î albise în vremea din urmă. Sprîncenele foarte arcuite, fruntea înaltă și tăiată în lungul ei de multe brezde, cari îi arcuiiau sprîncenele lui lungi și subțiri.

Cînd îți vorbea, te fixa cu toată puterea privirii lui înțelepte. Trebuia să-î fi foarte recunosător pentru atențiunea cu care asculta ce-î spunea. Din vorbele lui transpira o convingere neîarmurită. Stringîndu-ți mîna, simțiai o căldură fină și delicată. Fineța și nobleța-î înăscută te frapa.

Fața de tineri, Mocsonyi era de o nespusă bunătate. Mî-aduc aminte, cît de mareș a fost, cît de mîndru, cînd studenții universitari l-au ales de patron al lor. Ce bine a fost primită deputatiunea acestei societăți, făcîndu-si reverința la Al. Mocsonyi, cînd acesta venise la Budepesta. La toate petrecerile studenților din Cluj și Budepesta Alex. Mocsonyi a ridicat cu numele lui prestigiu acestor ședințe festive și conveniri sociale. Cu produsele lui literare, el a ilustrat almanahurile societăților academice „Petru Maior” și „România Jună” și a contribuit cu sume foarte considerabile, an de an, la orce manifestații naționale culturale ale studenților noștri.

În curs de citeva decenii nimeni n'a îmbărbătat studențimea română atît de mult ca Alex. Mocsonyi. Orunde era lipsă de parale, el băga fără șovăire mîna în buzunar și ajuta cu dărnicie tot ce i-se părea vrednic de ajutor, ear din sfaturile date de el transpira senina însuflețire pentru tot ce e mare, nobil și românesc. „Deși se știa

— zice d-nul Andrei Birsanu în discursul său dela ultima adunare generală a Asociațiunei — că Alex. Mocsonyi suferă, și cu greu poate părăsi casa, totuși ochii poporului nostru se îndreptau cu încredere spre castelul din Birchiș, de unde se deprinsese, să primiască sfaturi înțelepte și mină de ajutor”.

N'are drept, deci, cine zice, că Alexandru Mocsonyi „fapta lui n'a pus-o deajuns în slujba neamului nostru”. Din vremi îndepărtate, făcîndu-se pomenire de numele Mocsonyi, noi ne-am dedat a vedea în această familie pe cei mai generoși sprijinitori ai nizuințelor noastre naționale.

Cred că nu vatăm pe poetul Octavian Goga, citînd o epistolă a sa, și cu aceasta voi să răstorn asertiunea de mai sus. Sînt citeva șire din o epistolă a poetului, adresată mie pe vremea cînd eram prefectul tinerilor Mocsonyi.

Poetul Goga îmi scria atuncî așa:

„Iubite d-nule Gropșianu! Mă grăbesc a răspunde scrisorii D-tale, care a cauzat o deosebită bucurie în întreagă ceata noastră, ce începuse a bate calea desnădejdei...”

Subt ceata, care începuse a bate calea desnădejdei, e a se înțelege prima redacțiune a revistei „Lucașul”.

D-ta — continua poetul în aceasta epistolă — îți poți închipui situațiunea noastră: a purta asupra ta responsabilitatea într'o cauză publică, a nu putea satisface așteptărilor, a fi martorul acestui continuu proces de stingere, a tăinui cauza acestor

cu mare responsabilitate trebuie să dăm seama lui D-zeu despre pașterea turmei incredințată nouă, și cu responsabilitate datorăm și lumii, care pe dreptul ne consideră de povățuitorii cei mai chemați, de conducătorii cei mai firești ai poporului. **Aurel Popovici.**

Criminalitatea la Bănățeni.

Din punct de vedere al fenomenelor sociale, ca nesporirea, beția, luxul etc., cari inspiră serioase îngrijiri, ne atrage un nou pericol atențiunea: *criminalitatea.*

Fără supărare fie zis, la noi Bănățeni există două feluri de criminalități, ce sînt în creștere. În lipsa unei statistice judiciare, mai bine zis criminale, nu putem da un tablou amănunțit de mersul acestor criminalități aici în Bănat. Constat însă — după datele comandei jandarmilor din cele trei circumscripții: Orașița, Iam, Bozovici, — că din toate infracțiunile stabilite de codul penal aceia a cărei creștere ne îndeamnă la o grabnică remediere, este răpirea vieții omenești — fie prin asasinare, lovitură, cari au cauzat moartea, ori bătăi singeroase. Șefia jandarmilor arată prin tabela sa, că în anul 1909, pe teritoriul sus amintitelor circumscripții s'au comis 40 de omoruri și 265 de bătăi cărora le-au urmat leziuni grave corporale.

Coexistența unor interese sociale variate, și ciocnirea acestora, la un moment dat, dau naștere la pasiunea de dușmănie, care din motiv drept sau nedrept se răzbună prin omor. Am amintit în coloanele acestui ziar între cauzele nesporirii neamului nostru și concubinatul, acesta cu urmările sale, gelozia și beția e un factor primordial la cele mai multe cazuri de bătaie, și omor. Nu putem zice, că țărani noștri ar fi dornici de jaf și furt; deci că jefuind ar atenta la viața omenească. Criminalitatea însă crește, grație acestui grad de prostituție, care atît calitativ cît și cantitativ degenerază și se lățește. Satele noastre, binișor situate economiceste, sînt fără lumină și credință; cuibură calde ale acestui urît fenomen social sînt: urmarea nevredniciei învățătorilor, cari se ascund ca gogoășele între pereții școlii, separîndu-se de popor. Cei mai vinovați însă sînt preoții, cari se

rele, condus de principiul bunului simț, eată lucruri, cari te disgustă, te recese... Deaceia ne-am simțit necesitați a apela la sprijinul Ilustrității Sale — d-nului Alex. Mocsonyi — trecînd cu vederea poate o sumă de multe considerații, ce nu ne-ar fi permis a incomoda noi pe Ilustritatea Sa.

Dar la cine ne-am fi putut întoarce? Noi, și toți Români din țara noastră, ne-am obișnuit a privi în familia Mocsonyi spiritul protector al tuturor întreprinderilor de bine. Asta ar putea justifica procedura noastră.

... Îți pot face și împărțirea, că astăzi cassa noastră e golită cu desăvîrșire, bătută de necazurile unui „minus“ străvechiu, care ne leagă minile, orcît am vrea să punem ceva și dela noi“.

De încheiere poetul Goga îmi scria așa:

— Primește, d-nule Gropșianu, salutările mele frățești și mulțumitele colegilor mei, pentru serviciul de uiterpret al unei cauze frumoase și năcăjite...“

Așa se încheia scrisoarea poetului, ear la ea erau alăturate chitanțele pentru tipar dela librăria Franklin, unde apărea pe atunci „Luceafărul“.

Epistola aceasta m'a înduioșat. Imediat după primire am comunicat-o lui Alex. Mocsonyi, și încă tot în aceeași zi a mers o depeșă de încurajare la adresa redacției, ear alta la directorul caselor Mocsonyestilor din Budapesta, ca imediat să meargă la redacția „Luceafărului“ cu — paralele.

Și cine știe cite epistole de acestea va fi fost primind Alexandru Mocsonyi în viața lui darnică!

Dr. Ilie Gropșianu.

indeletnicesc mai mult cu politica și caută să se facă cît mai multe pomeni și litii, în loc să combată această plagă.

Intreit de mare este numărul victimelor celuilalt soi de criminalitate-practicat de moașele diplomate. Această criminalitate bestială, care e un atac la conservarea speciei, se manifestă prin abortările fără sfîrșit. Cauzele creșterii în mod îngrijitor ale acestui soi de criminalitate este a se căuta în dispozițiunile și aptitudinile intelectuale, materiale, economice, și în defectuositatea instituțiilor noastre sociale, dar mai ales lipsei de control din partea poliției asupra falș numitelor moașe.

Trebuie să menționez, că stăpînirea ne poartă mai mult la de grijă decît noi înșine, deoarece s'au luat dispozițiuni, ca toți cei cari trăiesc în concubinaj, sub pedeapsă au să se cunune pe cale civilă. Preoți, luați și voi asemenea dispozițiuni! Opriți pe cei cari trăiesc în căsătorii de sub salcă, dela împărțirea sfintelor taine. Nu cuminecați pe cei uitați de sine. Preoți și învățători, ridicați quantul moral la țărănime prin pilde și predici, și... va scădea criminalitatea!

R. S. Molin.

IGIENĂ.

Ofiția.

(Sfîrșit).

Indată ce bolnavii asădă, amețesc, au bătăi de inimă, și nu capăta aer, să stea în loc și să respire adînc pe nas.

Cura de șezut. Fiecare bolnav șade patru ceasuri culcat, și anume 2 ceasuri înainte de prînz, și două după prînz, în aer liber. Earna, și în timp plois, stau culcați în așa numitele hale de zăcut. Să ținem mereu ferestrele deschise, vara și earna, orce vreme ar fi. Dacă vara ne obișnuim să dormim cu ferestrele deschise, atunci și earna putem face aceasta fără a ne teme de receală. Pentru oficioși e o medicină ferestrele deschise, căci de regulă cei mai mulți scapă de asudări. La început bolnavul simte curentul de aer, mai tîrziu va avea o bucurie, și va simți că respiră mai bine, cînd ferestrele sînt deschise. Oficioșii, spre a pierde frigul, să zacă în aer liber, sau în pat, cu fereastra deschisă. Cînd au friguri, să mîncească supă, ouă, carne albă de puț, de golomb, de vițel, lapte și puree de cartofi. Dacă sînt cuprinși de fior, atunci să le dăm la prînz un păhar de vin tare, sau să punem într'un păhar de lapte una până la două lingurițe de cognac.

Ca oficioșii să se scape de friguri, e bine să le spălăm tot corpul cu un burete, sau cu un ștergar muiat în apă, și anume mai întăi fața și capul, după aceea gîtul, pieptul, spatele, subțioarele, minile, foalele și picioarele, ear după aceea le uscăm.

Încontra asudărilor folosim seara, înainte de culcare, spălături de spirt, sau de oțet, amestecat în părți egale cu apă, așa în 6 linguri de spirt de 95%, sau oțet de vin, mestecăm cu 6 linguri de apă. Aceasta o putem repeta și dimineața.

Seara înainte de a se culca, le dăm să bea 1/4 litru de lapte rece, sau călduț, în care punem o lingură de cognac.

Oficioșii cari varsă sînge să stea cu trunchiul corpului ridicat în pat, cu deosebire să zacă pe partea aceia de unde presupunem că provine sîngele. De li-e sete, să bea apă rece, sau lapte rece, dar în cantitate mică. De simt dureri în vre o parte a pieptului, să facă comprese reci, ear pe inimă să pună un săculeț cu gheață, sau o sticlă umplută cu apă rece. Lăsăm să stea 1-1 1/2 ceas, pentru că pielea nu mai funcționează cînd e expusă recelei prea mară. Cît durează vărsarea de sînge, le dăm lapte, Kefir până la 3 litre pe zi, recit în ghiață sau în apă. E foarte nutritiv și totodată oprește și sîngele. Gelele de lapte se pregătește în modul următor:

Luăm 2 litri de lapte în care adaugem 250 grame (1/4 klg.) zahăr și-l ferbem 5-10 minute. După ce s'a recit laptele, adaugem 30 grame (3 dkg.) de gelatină dizolvată (topită) într'un șol de apă. Dacă gelatina s'a topit, adaugem suc de la 3-4 lăniț.

Dacă după prima vărsare de sînge, în curs de 6 zile, nu se mai ivește de nou sînge în tūsă, putem adauge în gelee de lapte, afară de cele pomenite mai înainte, încă trei păhare de vin roșu sau o lingură de cognac sau rom. Acest gelee de lapte cu vin roșu, sau cu cognac, sau cu rom, îl pot bea aceia cari s'au îngreșat de lapte.

Să fim precauți cînd venim în atingere cu oficioșii.

Cum știm, cauza ofiției e bacilul ofiției. Acesta se găsește în flegmă. Deaceia bolnavii să nu scuie jos, ci în niște sticle turtite, numite *Dettweiler*, ce se pot comod purta în buzunar. Seara, după ce o golim, desfacem sticla *Dettweiler*, o spălăm bine cu o perie de dinți deja folosită, anume ca să nu producă miros greu, ce se dezvoltă de regulă din flegma oficioșilor. Dimineața umplem sticla *Dettweiler* cu o soluție de 5 procente leșie. Nici cînd să nu scuipăm în batiste (cîrpe de buzunar), căci scuipatul se usucă, și dacă și întrebuițăm batiste, să fie cel puțin colorate.

Să nu sărutăm pe oficioși. Dacă sîntem în apropierea lor, să ținem mîna, sau batista dinaintea gurei, căci s'a constatat cum în decursul vorbirii se scuipă bacilii în formă de picuri.

Să curățim toate obiectele întrebuițate de oficioși. Vasele de mîncare întrebuițate de dinșii să le separăm de celelalte. Albiturile lor să le ferbem foarte bine, căci așa sîntem siguri că o-morîm toți bacilii.

Pentru desinfectarea păreților e bine să văruim casa de douăori una după alta. A doua văruitură e bine să se facă atunci cînd păreții după prima văruitură mai sînt încă raveni (umezi). Păreții colorați îi spălăm cu o soluție de 5% de carbol sau cu 5% lisol. Podelele le spălăm cu o soluție de 5% de carbol sau Kreozol, sau cu o soluție de leșie de un procent. Cu deosebire se desinficiem crepăturile din podele. Dacă podelele sînt făcute din pămînt bătut, atunci îl săpăm de 5-7 cm. de adînc și-l desinficiem cu apă de var. Toată chilia o putem desinfecă cu autan. Autan-ul e un praș galbin pe care îl punem în apă ferbinte din care apoi se dezvoltă aburii de formalin.

Dacă observăm toate aceste reguli și sîntem precauți cînd venim în atingere cu oficioșii, putem fi siguri că nu ne îmbolnăvim de această boală înspăimîntătoare.

Închei acest tratat cu cuvintele de aur ale profesorului Hăckel: „Iubirea de aproapele, luminarea poporului și oțelirea corpului“.

Dr. I. Fometescu.

ECONOMIE.

Soia sau fasolea mangiuriană.

Cultura și foloasele ei.

Din 1908 au început a sosi cîtîmî mară de Soia în Franța și aiurea, și anume vine din Mangiuria. În 1908 Mangiuria a trimis în Europa 200.000 de tone din remășițele de Soia, după ce scot din ea oleiu, brînză etc. Întîi exportul se făcea mai numai drin Dainy pentru Anglia. Din Novembre 1908 până în Iunie 1909, Vladivostocul singur a exportat 163.000 de tone de boabe de Soia, mai ales în Statele Unite, unde scot din ele un oleiu foarte întrebuițat la uns mașinele.

S'ar fi producînd pe an până la un milion de tone de soia și se cultivă nu numai în Mangiuria, dar și în China și Japonia.

Soia, ca și toate leguminoasele, nu are nevoie de îngrășăminte azotoase, ci dimpotrivă de pe urma ei pămîntul se îmbogățește în azot.

În Anglia fac din ea oleiu, bun de mîncat, și foarte întrebuițat la fabricarea săpunului. În Germania e întrebuițat la fabricat drojdi. Cuprinde în ea și o diastază, asemănătoare cu cea din slăd (maț), care prefăce scrobeala în zahăr.

Soia cuprinde 10 la sută apă, 30 la sută cazeină, care se topește în apă, și 7 la sută care nu se topește; 18 oleiu; 10 dextrină; 05 albumină. Boabele coapte au foarte pușin amidon.

Din Soia se poate face pline pentru diabetici, căci e foarte hrănitore, dar săracă în amidon. Turtele ce China și Mangiuria ne trimite sînt rămășiți dela două industrii, dela fabricarea oleiului și dela a brînzei de Soie.

În Europa s'au făcut încercări de-a cultiva Soia, dar soiurile aduse erau prea simțitoare la frig.

Trebuie căutate feluri mai potrivite. Sămânța la hectar trebuie 80-100 de kgr., iar roada e de 2300-2600 de kgr., dacă îi dăm îngrășăminte fosfatate. Se seamănă în cuiburi, depărtate la 50 de cm. între ele, câte 3-4 boabe în fiecare cuib. Sămânțura se face primăvara, după ce înghețurile numai sînt de temut. Se lucrază, de altfel, ca fasolele. Foile și trunchiurile sînt bune ca nutreț pentru vite. Intrebuințate numai ca nutreț verde, dă 20-30.000 kgr.

Eată cum gătim Soia. Aruncăm boabele în apă clocotită, le lăsăm 5 minute, le scoatem și le fierbem cu altă apă. Boabele prăjite se întrebuințază înloc de cafea.

Pînea de Soia se vinde acuma la Paris cu 3-4 lei chilogramul; dar, îndată ce cultura s'ar întinde în Europa, ar putea cădea la 50 de bani.

Pînea de Soia se face punînd 300 de gr. de făină, 3 ouă și 150 de gr. de unt, o linguriță de sare și un păhar ordinar de apă caldă.

FELURIMI.

Cultura americană și cea Egipteană. Am arătat păreri răsosate dr. August de Plongeon despre civilizația egipteană că ar fi adusă din America de mijloc. Alt specialist scrie în „Frankfurter Zeitung“ că mai curînd ar fi cu totul dimpotrivă. Păreră această o și apără Schreiner din Chicago și se silește a da și o dovadă prin lingvistică. Ar fi găsit mare asemănare între limba Coptilor, — care e, precum se știe, urmașă a celei egiptene vechi — și limba Indienilor piei roșe, Maya din Yucatan (Mexico). Schreiner pretinde că 334 rădăcini din limba coptă s'ar fi potrivit cu rădăcini egiptene. De asemenea ar fi potriviri în privința morfologiei limbii (facerea înmulțitului, reduplicarea la verbe, numerele, etc.) Crede că pe la 250 după Christos, Egipteni au ajuns în America de mijloc și s'au amestecat cu localnicii civilizîndu-i. Dela Indieni s'ar fi întins civilizația la Incași, etc. Cronicile ale poporului Maya ar fi povestind că pe vremea arătată au sosit dinspre resărit oameni înveșmîntați în haine lungi supt regele Votan; s'au întins de-a lungul fluviului Usumacinta și au întemeiat orașul Nachan. Aceștia ar fi adus obiceiul de-a clădi piramide la fel cu cea cu trepte dela Sakkara, înbalsamarea morților, întrebuințarea tămîiei. Dela acestia ar fi ramas și limba. Neapărat, pînă ce nu vom ști că Schreiner e lingvist modern, și nu din școala celui care explica limba română din cea gală, sau care crede că din limba ovrească s'au făcut toate limbile, nu putem pune niciun temei pe asemenea fantazii.

Binefacerile căsătoriei. Unul din oamenii cari știu să facă cifrele a vorbi cu elocință, este d-l Bertillon, e cunoscutul statistician francez.

Într-o serie de articole, d-l Bertillon a dovedit avantajele căsătoriei, din toate punctele de vedere. Astfel, cu date statistice, d-sa a arătat că atît din punctul de vedere al sănătății fizice cît și din acela al sănătății morale, căsătoria dă rezultate excelente. Oamenii însurați trăesc mai mult și sînt mai puțin supuși la boale.

Din statisticele criminale rezultă că femeile sînt incomparabil mai puțin criminale decît bărbații, și că în dosul unei crime săvîrșite de o femeie, mai întotdeauna găsim o faptă rea săvîrșită de un om. Astfel, în dosul crimei de infanticid, se ascunde părăsirea copilului decît tatăl său. Criminalitatea bărbaților este foarte mare pînă la 40 de ani; apoi descrește repede. Criminalii bătrîni sînt foarte rari.

Între 20 și 30 de ani criminalitatea e foarte mare. Ea se micșorează după această vîrstă. Ce se întîmplă cu „pașii“ de 25 ani. Se cumîntesc? Fapt e însă că bărbații însurați dau un procent mult mai mic de criminali decît cei neînsurați. Mai ales din cei cari au și copii sînt foarte puțin criminali.

Explicația pe care o dă d-l Bertillon e interesantă: pelingă o viață mai regulată, pelingă sfaturile femeii, intervine un alt element moral: dorința de a fi cinstit de copii, de a le lăsa nume nepătat, într-un cuvînt, sentimentul unei răspunderi mai mari oprește pe mulți pe marginea prăpastiei. Căsătoria dă bărbatului energia necesară de a înfrunta multe pedeci. Văduvi dau un procent mare de criminali, mai ales cei cari n'au copii deloc. Deci: ceiace face valoarea omului, este sentimentul răspunderii sale. Cînd acest sentiment slăbește, omul e învins de tentație; prezența unei femei, și mai ales a copiilor, îi dă curaj și așază energia în lupta cinstită pentru viață.

CRONICA.

Avem earăși proces din cauză că în Nr. 17 și 18 am dat și noi în Cronică știri referitoare la alegeri.

A sosit în mijlocul nostru, petrecînd între ai săi, vrednicul nostru colaborator d-nul *Traian Țăranu* din București.

La stăruința laudabilă a direcțiunii Societății Căilor ferate din localitate reprezentanța comunală a hotărît a se face mai multe înfrumusețări ale pitorescului nostru oraș montan.

Pentru menținerea ordinii la alegerea de deputat de Mercuri, 1. Iunie c., au sosit și două companii dela Reg. 43. (Biserica-albă).

Societatea diletanților germani din localitate a dat, sub auspiciile și conducerea d-lui *Oscar Ginzkey* renumita piesă „Alt Heidelberg“ în Dumineca Rusaliilor catolice, care reușind peste toate așteptările, la cererea obștească a publicului, s'a repetat și mîinezi în Lunia Rusaliilor.

Examenele finale în protopresbiteratul Oraviței se vor ține: 1. Joi, 20. Mai/2. Iunie, dim. în *Oravița-montană*; 2. Vineri, 21. Mai/3. Iunie, dim. și d. a. în *Ciclova-rom.*; 3. Sîmbătă, 22. Mai/4. Iunie, dim. în *Varadia*, d. a. în *Mercina*; 4. Duminecă, 23. Mai/5. Iunie, dim. în *Broșteni*; 5. Lună, 24. Mai/6. Iunie, dim. în *Ciudanovița*, d. a. în *Gerliște*; 6. Marți, 25. Mai/7. Iunie, dim. în *Goruja*, d. a. în *Jurjova*; 7. Mercuri, 26. Mai/8. Iunie, dim. în *Calina și Secaș*, d. a. în *Ticvanul-mic*; 8. Joi, 27. Mai/9. Iunie, dim. în *Răchitova*; 9. Vineri, 28. Mai/10. Iunie, dim. în *Maidan*, d. a. în *Agadic*; 10. Sîmbătă, 29. Mai/11. Iunie, d. a. în *Forotic*; 11. Duminecă, 30. Mai/12. Iunie, dim. în *Cărnecea*; 12. Lună, 31. Mai/13. Iunie, dim. în *Cacova*, d. a. în *Comoriște*; 13. Marți, 1/14. Iunie, dim. în *Greovaț*, d. a. în *Oravița-rom.*; 14. 2/15. Iunie, dim. în *Ciclova-mont*.

Ce s'a petrecut Dumineca trecută la o alegere de preot în *Rusova-nouă* (protopresbiteratul lam) e curată barbarie. Așteptăm raport din partea locului.

Alegeria de învățător din *Ferendia* (protop. Verșeț) a decurs în cea mai bună ordine, fiind ales, cu o majoritate covârșitoare, doritul poporului.

Săptămîna asta au sosit studenții din *Macău* și din *Biserica-albă* fiind primiți și ocrotiți aici de agitul director al școlii noastre civile d-nul *Vilhelm Földes*. De aici și-au continuat excursia la Anina — Marilla și alte regiuni pitorești din părțile noastre.

Sergentul *Ion Casmulescu* (Oravița) cu d-șora *Iuliana Baias* (Sasca) își vor serba cununia la Dumineca Rusaliilor în biserica ort. din *Sasca-montană*. Felicitări!

Băieții dela școala civilă din localitate încă vor face în zilele dintăi de Iunie o excursie pe Dunărea-de-jos pînă la Orșova.

La *Bozoviți* și-au ținut învățătorii de stat și comunali din districtele Oravița-lam-Bozoviți adunarea generală la 21. a. curente, din care prilej sau arangeat și serate de distracție foarte reușite.

La *Brașov* s'a sinucis școlarul de 15 ani *Otto Krause*.

La *Eperjes* s'au găsit oasele petrificate ale unui inchiitosaur.

Din *Chiev* au fost expulzați 2700 de Izraeliți.

La *Palermo*, în Italia, un băiat de 15 ani, al unui avocat, primind notă rea din studii, și-a împușcat în clasă profesorul și în urmă s'a sinucis. Cînd va ajunge lumea la convingere că notele, și pestetot sistemul rigid al școlaelor, ar trebui reformat?

Țăranii de pe moșia boerului Pruncul în Bucovina s'au resculat. A sosit și armată pentru potolirea răsvrătiților.

Regina Spaniei a născut un copil mort.

Directorul conservatorului din București d. *Dimitrie Popovici* a fost autorizat din partea guvernului pentru a organiza o trupă de operă română.

Fondul monumentului marelui poet *Vasile Alexandri* s'a urcat pînă acum la 83.000 de Lei.

Cele două cuvîntări, de hirotonire și instalare, ale P. S. S. noului nostru Episcop *Dr. Miron E. Cristea* se vor citi și în bisericile din Eparhie.

Cometa Halley se vede acum seara după 9 ore.

Flamarion arată în „L'illustration“ din Paris, că cele mai multe cazuri de sinucidere de teama cometei Halley au obvenit la noi în Ungaria.

Oișterilor, și familiilor lor, li-s'a dat dreptul de a călători cu *bilete de jumătate*.

La congresul internațional al păcii, ce se va ține a. c. la începutul lui August la Stockholm, se crede că va lua parte și contele Leo Tolstoi.

Contesa Tarnovsca, care a omorit pe contele Komarovski, a fost osîndită la 8 ani și 4 luni temniță.

Între *Gavojdia* și *Lugojel* a deraiat trenul, răsturnînd trei vagoane.

În „Lucafărul“ citim un moment interesant din familia Arhierului nostru *Dr. Miron E. Cristea*. D-nul *Tăslăuanu*, directorul revistei, scrie, că Vasile Cristea, un strămoș al episcopului, om îndrăzneț, era „birău domnesc“ peste moșia baronului Kemény din *Potoc*. Fiindcă Vasile Cristea se împotriva tiraniilor domnești, a fost judecat la moarte. Țăranii însă l-au amenințat pe Kemény cu stîrpirea întregii sale familii, dacă nu-și retrage osînda. Astfel baronul amenințat a mutat gospodăria răzvrătitului în munți la *Toplița-rom*, dîndu-i drumul iobagului Vasile Cristea.

La *Recița-română* este vacant postul de capelan ort. rom. cu drept de succesiune.

La *Mărgineni* (com. Făgăraș) cu ocazia turneului electoral al candidatului Dr. Nicolae Șerban au fost împușcați de jandarmi 5 țărani români.

Serbia a hotărît crearea unui nou port pe Dunăre dinspre România, care va fi legat cu o linie ferată pînă la Marea-Adriatică.

Pentru îngrășarea vitelor, se capătă un admirabil praf, ce se pregătește aici în Oravița în farmacia „La Sf. Gheorghe“. Leacul acesta îngrășă caii, vite cornute, și porcii, apărînd animalele preventiv de orce boale.

Bibliografie.

La Administrația noastră se află de vînzare următoarele cărți:
Dr. Iosif Popovici: Bocetele românești. . . . . — 80
„ „ „ Balade populare din Banat 180
Gheorghe Jianu: Potpourri . . . . . 1—
Dr. I. Fometescu: Creșterea igienică a copiilor — 25
Dr. E. Babeș: Diazoza . . . . . 3—
Iuliu Birou: Nașterea lui Christos, piesă teatrală pentru copii în 5 acte . . . . . — 50
Nicolae Firu: Monografia bisericii ort. rom. din Oradea-mare . . . . . 1—

Poșta Redacțiunii.

I. V. Recița. Primit. Se va face.
Rozmarin. Așteptăm.
Dr. I. G. Lugoj. Vom împlini.
Sasca. Iscălește, ș'atunci publicăm chiar și reproșuri!

Poșta Administrațiunii.

Earăși sîntem siliți a întreba: Pînăcînd să tot batem toaca la urechea — restanțierilor?

Editor proprietar: **Gheorghe Jianu**.
Redactor responsabil: **Alexandru Purgariu**.

Totfelul de inserțiuni și reclame se primesc spre publicare în **PROGRESUL** în cele mai avantajoase condițiuni cu prețuri moderate. Reclama e sufletul comerțului. — prin reclamă la progres!

A apărut broșura:

Mizerie, boală, crimă și degenerare

ALCOHOLISMUL ȘI URMĂRILE LUI

Economic, higienic, moral și național
de Pr. D. Voniga.

Tipografia Nouă, Orăștie 1910.

Broșura se extinde pe 6 coale tipar 8° și are următorul cuprins: 1. Introducere. 2. Despre beuturi în general. 3. Istoricul beuturilor spirituoase. 4. Beția și cunoștințele ei, în general. 5. Efectele stricicioase ale beuturilor spirituoase, în special asupra organismului omenesc. 6. Alcoolismul sub raportul morbidității și al mortalității. *Tuberculoza (oftica) și morburile mentale.* 7. Alcoolul și morala publică sau raportul dintre alcoolism și criminalitate. 8. Alcoolul și ereditatea, sau efectele alcoolismului asupra posterității. *Copii bejivilor.* 9. În resumat: Alcoolismul — *Mizerie, Boală, Crimă și Degenerare.* 10. Lupta în contra alcoolismului. *Combaterea beției.* 11. Cauzele alcoolismului. 12. Plan de învățământ antialcoolic. Prețul 1 cor. 60 fil. Se poate procura la autor în Gyirok și la toate librăriile.

Licitațiune minuendă.

Pe baza încuviințării Venerabilului Conzistor diecezan dtto 3 April Nr. 999 B. ex. 1910 să scrie licitațiune minuendă pentru renovarea Corului bisericeii și îngrădirea mormintilor.

Prețul de exclamare a ambelor lucrări este: 1293 cor. 97 fil.

Licitațiunea se va ține la 30 Mai (12 Iunie) 1910 la 10 ore a. m. în sfânta biserică. Întreprinzătorul are a depune vadiul de 10% în bani gata, observând, că participanții la licitațiune nu au a pretinde nici o diurnă.

Planul și specificațiunea de măsură și spese să pot vedea oricând la oficiul parohial din loc.

Ciclova-montană din ședința comitetului parohial ținută în 2 Mai 1910.

Vasile Oravițanu, Dimtrie Pruneș,
preș. com. par. notarul com. par.

Premiat cu marele premiu Grand Prix.

Cine dorește să aibă o față albă ca laptele, să folosească **crema americană, pudra americană și săpunul american**, care depășește de pe față și de pe mîni orcefel de pete, și întrece toate mijloacele de acest fel, întrebuintate pîn'acum. Se capătă la: **Apoteca Sfintul Gheorghe în Oravița** (peste drum de prăvălia R. Goldstein). Prețul unui borcan de cremă americană 1 cor. 50 fil. Prețul pudrei americ. 1 cor. 50 fil. Prețul săpunului americ. 80 fil. Încontra durerii de dinți mai bune sînt pi-căturile americane. Prețul 1 cor.

Un ucenic (șăgîrt)

din casă bună, care să aibă și școală îndestulitoare, se primește la

MAX SITNER

timplărie (Tischler) de mobile și pentru zidiri în Oravița.

„PLUGARUL” societate pe acții din Cacova

x-21

dă

5—6%

și plătește și darea după depuneră.

Acordă împrumuturi pe obligațiuni și amortizare cu 6—7%, ear personale cu 8%. Escomptează cambii. Asigуреază vite și mijlocește cumpărarea de mașini agronomice.

A n u n t.

Cele mai bune, mai moderne și mai durabile

ghete și cizme

numai la mine se pot căpăta. În magazinul meu am tot felul de ghetе, lucrate exclusiv în atelierul meu.

După comande pregătesc **ghete americane, vinătorești, ortopedе și alte feluri de ghetе de cea mai bună calitate, ca: ghetе de tină, camașle, ghetе de zăpadă, ghetе comode, etc.**

Prețuri solide și moderate.

x-39

Cu stimă

BENEDICT CSONGĂR

Oravița.

De vânzare o mașină de cusut pentru păpușari cu prețul de 50 cor.

Un ucenic (șăgîrt)

din casă bună, care să aibă și școală îndestulitoare, se primește la

JOSEF SZALAY, zugrav

în casa proprie, subț Zidu-al mic.

A V I Z.

La negustorul **Samuel Heffer** în Agadiță se află de vânzare, cu prețuri moderate, cam

40—50 mii de cărămidă arsă.

A V I Z.

La timplăria Iohan Formayer în Oravița

se pot comanda totfelul de mobile și lucrări pentru zidiri, cu prețuri absolut solide, fiindcă neavînd depozit, costîșitor, e în măsură a lucra mai ieftin decît oricare. Pofțiți și vă convingeți!

Haine elegante și ieftine

(după măsură.)

Mare asortiment de postavuri englezești și indigene.

Croială după cele mai noi jurnale engleze la

Gross Béla

atelier de croitorie modernă

în Oravița, Stradă principală în casă proprie.

Fondată la 1896.

Banca de asigurare

„Transylvania”

fondată la 1868, primește asigurări de viață și asigurări încontra feteului și încontra grindinei etc. în condiții foarte favorabile.

Valori asigurate: 105 milioane cor. — Despăgubiri plătite: 7½ milioane cor. Fonduri de rezervă: 2 milioane cor.

Informațiuni la Direcțiune în Sibiu, strada Cisnădiei 5., la Agentura principală în Arad, la Agentura cercuală din Oravița și la Agenturile locale de prin diferite comune românești, reprezentate prin bărbați de ai noștri de toată încrederea.

Cine vrea marfă bună să țirgue în bătănia

GHEORGHE BOGDANU

preste drum de biserică din Oravița-rom.

La

„Tipografia Progresul”

în Oravița

se capătă

totfelul de tipărituri,

cu prețuri absolut solide.